

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ 2007

Підготовлено професором кафедри медичної психології та психокорекції
М. М. Філіповим

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції
(протокол № 22 від 16.04.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Філіпов М. М. Навчальна програма дисципліни “Психофізіологія” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2007. — 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Психофізіологія”, питання для самоконтролю, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Психофізіологія” характеризується тісними міждисциплінарними зв’язками із загальною психологією, еволюцією і анатомією нервової системи, фізіологією нервової системи і вищої нервової діяльності та багатьма іншими галузями психологічних та медичних знань. Вивчення курсу “Психофізіологія” сприяє поглибленому розумінню структури і закономірностей функціонування різних відділів нервової системи, механізмів формування пам’яті, навчання, поведінки тощо. Вивчення дисципліни сприяє розумінню психологічних знань.

Метою вивчення дисципліни є підготовка студентів-психологів до практичної роботи з людьми, використання отриманих знань для розуміння механізмів регулювання функцій організму людини.

У результаті вивчення курсу студенти повинні оволодіти методологічними і практичними принципами визначення закономірностей формування функціональних станів організму, участі різних відділів нервової системи і фізіологічних систем організму у формуванні і регуляції як функціональних станів при різних формах діяльності, а також у різноманітних ситуаціях. Програмою передбачено ознайомлення та набуття необхідних умінь студентами у застосовуванні отриманих знань із психофізіології на практиці: підібрати адекватні експериментальні методики для визначення психофізіологічних властивостей, здібностей; уміти визначити за фізіологічними показниками ступінь функціональної напруженості стану організму тощо; сформулювати мету і завдання дослідження рухомості нервових процесів і їх урівноваженості; вивчити сучасні уявлення про механізми формування поведінкового акту; дослідити стан фізіологічних функцій, процесів і станів людини; здійснити аналіз отриманих результатів дослідження; сформулювати висновки та скласти відповідний протокол.

Програма розроблена на основі сучасних уявлень про Болонський принцип отримання вищої освіти. Наведені у програмі контрольні питання до заліку покликані зорієнтувати студентів на вивчення закономірностей формування психофізіологічних станів організму, методів дослідження їх функціональної напруженості, що визначають регуляцію систем і організму загалом. Позначені програмні питання закладені в основу тестових завдань з курсу “Психофізіологія”.

Послідовність і зміст розділів, визначених навчальною програмою, забезпечують цілісність і повноцінність лекційного і практичного засвоєння матеріалу.

Вивчення дисципліни передбачає систематичну самостійну роботу студентів для закріплення знань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1 2 3	Змістовий модуль I. Закономірності, особливості і прояви, що визначають психофізіологічний стан людини 1 Психофізіологічні властивості і здібності людини 2 Системогенез функціонального стану організму 3 Значення для формування функціонального стану реактивності резистентності організму, інших факторів
4 5 6	Змістовий модуль II. Характеристика станів функціональних напружень організму 4 Психофізіологічні зміни в організмі 5 Психофізіологічні уявлення про процеси навчання 6 Комплексність психофізіологічних перебудов в організмі при гіпокінезії
7 8	Змістовий модуль III. Прикладні аспекти психофізіології 7 Психофізіологічний відбір, підготовка, реабілітація 8 “Людський фактор” як психофізіологічна проблема
9 10	Змістовий модуль IV. Психофізіологічна характеристика стану стресу 9 Загальний адаптаційний синдром і захворювання, пов’язані зі стресом 10 Психофізіологічні аспекти адаптацій організму

1	2
	Змістовий модуль V. Психофізіологічна характеристика станів організму в процесі протікання і змін біологічних ритмів
11	Психофізіологічна характеристика сну
12	Психофізіологічні особливості жіночого організму
	Змістовий модуль VI. Вікова психофізіологія
13	Становлення психофізіологічних процесів у період розвитку людини, у процесі старіння
	Змістовий модуль VII. Психофізіологія емоцій і мотивацій
14	Механізми формування емоцій та мотивацій
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ”

Змістовий модуль I. Закономірності, особливості і прояви, що визначають психофізіологічний стан людини

Тема 1. Психофізіологічні властивості і здібності людини

Психофізіологічні властивості людини. Властивості нервових процесів – основа психофізіологічної організації індивідуальності. Типи вищої нервової діяльності та особливості психофізіологічних проявів холериками, флегматиками, сангвініками і меланхоліками. Психофізіологічна характеристика здібностей та їх значення для формування стану організму в процесі певної діяльності.

Література [6; 21; 28; 31; 37; 48; 49; 56; 65; 68]

Тема 2. Системогенез функціонального стану організму

Системні підходи до визначення функціональних станів організму. Нормальний, граничний і патологічний функціональні стани. Теорія функціональної системи за П. К. Анохіним: передбачуваний результат як системоутворюючий фактор функціональної системи.

Література [3–5; 30; 40; 61]

Тема 3. Значення для формування функціонального стану реактивності, резистентності організму, інших факторів

Реактивність як притаманна організму властивість реагувати на подразнення. Резистентність як здібність чинити опір подразненню. Види реактивності і резистентності. Значення компетентності у формуванні психофізіологічного стану у професійній діяльності. Вплив на функціональний стан спілкування, взаєморозуміння між людьми.

Література [23; 33; 36; 46; 49; 56; 59]

Змістовий модуль II. Характеристика стану функціональних напружень організму

Тема 4. Психофізіологічні зміни в організмі

Психофізіологічні зміни в організмі у процесі функціонального напруження, пов'язаного з фізичною і розумовою працею.

Напруженість організму — інтегрований психофізіологічний стан. Стомлення як стан і захисна реакція організму на виснаження. Спільність і відмінність функціонального напруження при фізичній і розумовій праці.

Література [7; 12; 15; 19; 25; 29; 38; 51; 59; 69]

Тема 5. Психофізіологічні уявлення про процеси навчання

Стомленість як стан і захисна реакція організму від виснаження. Спільність і відмінність функціонального напруження при фізичній і розумовій праці.

Література [15; 19; 29; 38; 69]

Тема 6. Комплексність психофізіологічних перебудов в організмі при гіпокінезії

Гіпокінезія — чинник, який збіднює аферентну стимуляцію головного мозку, знижує працездатність. Психофізіологічні зміни при гіпокінезії: анестенізація функцій ЦПС, погіршення розумової працездатності, пам'яті, логічного мислення, зниження рухомості нервових процесів. Часткова і тривала гіпокінезія.

Література [7; 8; 17; 61; 69]

Змістовий модуль III. Прикладні аспекти психофізіології

Тема 7. Психофізіологічний відбір, підготовка, реабілітація

Психофізіологічний відбір — складова професійного відбору для виявлення здібностей і якостей, які відповідають вимогам певної діяльності. Принципи психофізіологічного відбору. Зміст професіограми діяльності. Вимоги до спеціаліста-психофізіолога на виробництві.

Формування нових нервових зв'язків, створення спеціалізованих динамічних стереотипів, певних фізіологічних проявів — основа психофізіологічної підготовки; її компоненти: сенсорний, розумовий, руховий, вегетативний. Особливості конструювання психофізіологічної підготовки.

Психофізіологічна реабілітація — комплексний процес застосування різних прийомів, методів, засобів для забезпечення відновлення стану організму у разі його порушень, або корекції при відхиленні від оптимального рівня функціонування під впливом різноманітних виробничих факторів. Основні напрями реабілітаційних засобів, методів та прийомів.

Література [12; 13; 16; 18; 25; 29–32; 35; 38; 39; 44; 46]

Тема 8. “Людський фактор” як психофізіологічна проблема

Роль різних факторів в обробленні людиною інформації, прийнятті рішень і формуванні дій у людино-машинних системах. Значення порційних можливостей обробки інформації в умовах підвищеної функціональної напруженості.

Література [21; 26; 31; 42; 47; 50; 51; 60; 62; 65; 66; 69]

Змістовий модуль IV. Психофізіологічна характеристика стану стресу

Тема 9. Загальний адаптаційний синдром і захворювання, пов'язані зі стресом

Синдром розумово-емоційного напруження — головний чинник виникнення стресу у сучасних умовах життя. Неспецифічні реакції організму на дію стресорів. Зниження резистентності організму при тривалій дії стресора.

Біолого-психологічні і соціально-виробничі фактори ризику виникнення стану стресу. Засоби захисту від стресу.

Література [8; 9; 11; 27; 36; 43; 52; 53; 58]

Тема 10. Психофізіологічні аспекти адаптації організму

Адаптація як процес пристосування організму до мінливих умов середовища. Адаптаційні можливості організму. Типи реагування організму в процесі довгострокової адаптації. Значення формування структурного сліду для оцінки функціонального стану. Критерії адаптації, складові психофізіологічного резерву організму.

Література [8; 26; 37; 43; 52; 53; 58; 69]

Змістовий модуль V. Психофізіологічна характеристика станів організму в процесі протікання і змін біологічних ритмів

Тема 11. Психофізіологічна характеристика сну

Сон — психофізіологічний стан, який супроводжується певними фізіологічними проявами.

Повільний (ортодоксальний) і швидкий (парадоксальний) сон. Штучне позбавлення сну. “Сови” і “жайворонки”. Безсоння: його причини і засоби профілактики. Механізми сну. Сновидіння.

Література [2; 3; 6; 14; 40; 42; 67; 70]

Тема 12. Психофізіологічні особливості жіночого організму

Загальні відмінності ВНД жінок від ВНД чоловіків (пам’ять, мовна функція, прояв емоцій, сенсорна чутливість, працездатність, координація тощо).

Особливості ендокринної регуляції жінок у різні фази менструального циклу і зміни при цьому психофізіологічного стану організму.

Література [10; 20; 23; 37; 49; 54; 69]

Змістовий модуль VI. Вікова психофізіологія

Тема 13. Становлення психофізіологічних процесів у період розвитку людини, у процесі старіння

Вікові особливості функціональних можливостей організму. Особливості психофізіологічних змін в організмі в основні вузлові періоди життя людини. Порушення психофізіологічного стану в процесі старіння.

Психофізіологічні особливості змін функціонального стану організму в похилому віці. Вплив морфофункціональних змін у процесі старіння людини на регуляторні процеси, стан нервової системи.

Література [2; 6; 9; 19; 20; 22; 24; 31; 37; 41; 36; 52; 57]

Змістовий модуль VII. Психофізіологія емоцій і мотивацій

Тема 14. Механізми нормування емоцій та мотивацій

Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів, їх фізіологічні прояви. Залежність емоційних проявів від стану вищої нервової діяльності, здоров'я, інших чинників.

Характеристика біологічних і патологічних мотивацій.

Мотивація як суб'єктивно активований психофізіологічний стан організму до визначеної діяльності. Біологічні і соціальні мотивації.

Механізми формування мотивацій. Патологічні мотивації та особливості їх формування (алкоголізм, наркоманія, тютюнопаління).

Література [1; 3; 8; 14; 40; 42; 46; 55; 57; 59; 68]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яке значення для проявів функціональної напруженості організму мають індивідуальні властивості людини?
2. Яке значення для психофізіології мають визначення типів вищої нервової діяльності?
3. Наведіть характеристику індивідуальних особливостей сангвініків, холериків, флегматиків, меланхоліків.
4. Чому властивості нервової системи визначають психофізіологічні прояви функціонального стану організму?
5. Що лежить в основі розвитку здібностей?

6. Яке значення для психофізіологічного прогнозу має визначення здібностей?
7. Що є системоутворюючим фактором у побудові функціональної системи організму?
8. Що таке нормальний, граничний і патологічний стани організму?
9. Схарактеризуйте архітектоніку функціональної системи організму за П. К. Анохіним.
10. Чому реактивність і резистентність організму впливають на формування функціонального стану організму?
11. Яке значення у формуванні психофізіологічного стану має індивідуальна реактивність?
12. Що таке активна і пасивна резистентність?
13. Чому рівень знань має значення для проявів психофізіологічного стану організму людини тоді, коли діяльність висуває вимоги до компетентності?
14. Чому функціональний стан визначає ефективність будь-якої діяльності людини?
15. Що таке функціональне напруження?
16. У чому полягають схожість і відмінність функціонального стану організму при фізичній і розумовій діяльності?
17. Схарактеризуйте функціональні зміни організму при перенапруженні і при перевантаженні.
18. Які функціональні зміни в організмі відбуваються при обмеженні м'язової діяльності?
19. Чому гіпокінезія змінює працездатність нервових структур головного мозку?
20. Які психофізіологічні зміни відбуваються при тривалій гіпокінезії?
21. Що таке психофізіологічний відбір і яке його значення?
22. Що повинен знати спеціаліст-психофізіолог на виробництві?
23. Дайте характеристику основних компонентів психофізіологічної підготовки.
24. Як формується послідовність психофізіологічної підготовки?
25. У чому полягає значення психофізіологічної підготовки для певної професійної діяльності?
26. Чому психофізіологічна реабілітація є складовою забезпечення стабільності і подібності роботи спеціаліста?

27. Назвіть основні компоненти психофізіологічної реабілітації.
28. Дайте розгорнуту характеристику одного із засобів психофізіологічної реабілітації.
29. Що таке стрес і дістрес?
30. Схарактеризуйте функціональні зміни в організмі у процесі загального адаптаційного синдрому.
31. Дайте характеристику основних факторів ризику виникнення стресу.
32. Назвіть основні захворювання, які розвиваються внаслідок стресу.
33. На що спрямована адаптація?
34. Чим різняться гостра (термінова) і хронічна (довгострокова) адаптація?
35. Схарактеризуйте адаптаційні резерви організму.
36. Чому сон є природним психофізіологічним станом організму?
37. Схарактеризуйте різні елементи сну.
38. Які існують визначення механізмів сну?
39. Що таке сновидіння і самнамбулізм?
40. Назвіть загальні функціональні відмінності жіночого організму від чоловічого.
41. Які основні зміни психофізіологічного стану організму жінки відбуваються в різні фази менструального циклу?
42. Як впливають на функціональний стан жінки сезонні зміни?
43. Чому функціональний стан організму залежить від вікового розвитку людини?
44. Наведіть послідовність функціональних змін в організмі в різні періоди розвитку.
45. Як відбувається функціональна перебудова організму при старінні?
46. Чому у похилому віці погіршується нервова регуляція життєвих функцій і змінюється стан ВНД?
47. Як формується емоціональний стан організму?
48. У чому полягає психофізіологічне значення емоцій?
49. Що таке біологічні і соціальні мотивації?
50. Схарактеризуйте патологічні мотивації.
51. Який механізм дії психотропних речовин?
52. Чому реактивність і резистентність організму впливають на формування функціонального стану організму?

53. Яке значення у формуванні психофізіологічного стану має індивідуальна реактивність?
54. Що таке активна і пасивна резистентність?
55. Чому рівень знань має значення для проявів психофізіологічного стану організму людини тоді, коли діяльність висуває вимоги до компетентності?
56. Чому функціональний стан визначає ефективність будь-якої діяльності людини?
57. Адаптація як процес пристосування організму до мінливих умов середовища. Адаптаційні можливості організму.
58. Типи реагування організму в процесі довгострокової адаптації.
59. Критерії адаптації, складові психофізіологічного резерву організму.
60. Загальні відмінності ВНД жінок від ВНД чоловіків (пам'ять, мовна функція, прояв емоцій, сенсорна чутливість, працездатність, координація тощо).
61. Особливості ендокринної регуляції жінок у різні фази менструального циклу і зміни при цьому психофізіологічного стану організму.
62. Характеристика біологічних і патологічних мотивацій.
63. Мотивація як суб'єктивно активований психофізіологічний стан організму до визначеної діяльності.
64. Біологічні і соціальні мотивації.
65. Механізми формування мотивацій.
66. Патологічні мотивації і особливості їх формування (алкоголізм, наркоманія, тютюнопаління).
67. Психофізіологічний відбір — складова професійного відбору для виявлення здібностей і якостей, які відповідають вимогам певної діяльності.
68. Зміст професіограми діяльності.
69. Формування нових нервових зв'язків, створення спеціалізованих динамічних стереотипів, певних фізіологічних проявів — основа психофізіологічної підготовки. Її компоненти: сенсорний, розумовий, руховий, вегетативний.
70. Особливості конструювання психофізіологічної підготовки.
71. Психофізіологічна реабілітація — комплексний процес застосування різних прийомів, методів, засобів для забезпечення відновлення стану організму у разі його порушень.

72. Психологічна корекція при відхиленні від оптимального рівня функціонування під впливом різноманітних виробничих факторів.
73. Основні напрями реабілітаційних засобів, методів та прийомів.
74. Синдром розумово-емоційного напруження — головний чинник виникнення стресу у сучасних умовах життя.
75. Неспецифічні реакції організму на дію стресорів.
76. Зниження резистентності організму при тривалій дії стресора.
77. Біолого-психологічні і соціально-виробничі фактори ризику виникнення стану стресу.
78. Засоби захисту від стресу.
79. Напруженість організму — інтегрований психофізіологічний стан.
80. Стомленість як стан і захисна реакція організму на виснаження.
81. Спільність і відмінність функціонального напруження при фізичній і розумовій праці.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом дисципліни “Психофізіологія” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді виконання контрольної роботи реферативного типу і проходження тестового контролю знань.

Контрольна робота з дисципліни має на меті виявити ступінь засвоєння студентами основних категорій, понять та міждисциплінарних зв'язків, загальних закономірностей формування функціонального стану. Тему контрольної роботи визначає викладач.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Значення індивідуальних можливостей людини для проявів функціональної напруженості організму.
2. Значення здібностей для психофізіологічного контролю.
3. Нормальний, граничний і патологічний стани організму.
4. Формування динамічного компонента — фактор зниження функціональної напруженості стану організму.
5. Схожість і відмінність функціонального стану організму при фізичній і розумовій діяльності.
6. Психофізіологічні зміни, що відбуваються в організмі при тривалій гіпокінезії.
7. Психофізіологічний відбір та його значення.

8. Значення психофізіологічної підготовки для певної професійної діяльності.
9. Основні компоненти психофізіологічної реабілітації.
10. Зміни функціонального стану організму у процесі загального адаптаційного синдрому.
11. Перебудови функцій організму при трансконтинентальних перельотах.
12. Сон як природний психофізіологічний стан організму, етапи сну.
13. Зміни функціонального стану організму жінки, що відбуваються у різні фази менструального циклу.
14. Послідовність функціональних змін в організмі в різні періоди розвитку людини.
15. Функціональні перебудови організму при старінні.
16. Формування емоційних станів організму.
17. Мотивації та їх біологічні і соціальні різновиди.
18. Характеристика патологічних мотивацій.
19. Причини розвитку депресивних станів.
20. Особливості психофізіологічного стану організму при депресії.
21. Психофізіологічні аспекти адаптацій організму.
22. Адаптація як процес пристосування організму до мінливих умов середовища.
23. Типи реагування організму в процесі довгострокової адаптації.
24. Порушення психофізіологічного стану в процесі старіння.
25. Психофізіологічні особливості змін функціонального стану організму у похилому віці.
26. Механізми походження емоцій.
27. Психофізіологічне обґрунтування емоційних станів, їх фізіологічні прояви.
28. Характеристика біологічних і патологічних мотивацій.
29. Мотивація як суб'єктивно активований психофізіологічний стан організму до визначеної діяльності.
30. Патологічні мотивації та особливості їх формування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Абрамова Г. С., Юдигдс Ю. А.* Психологія в медицині — М.: ЛПА “Кафедра”, 1998. — 272 с.

2. Агаджанян А. А., Шабатура Н. Н. Биоритмы, спорт, здоровье. — М.: Физкультура и спорт, 1989. — 209 с.
3. Александров Ю. И. (гл. редактор). Основы психофизиологии: Учебник. — М.: ИНФРА, 1998. — 432 с.
4. Анохин П. К. Очерки по физиологии функциональных систем. — М.: Медицина, 1975. — 447 с.
5. Анохин П. К. Философские аспекты теории функциональной системы. — М.: Наука, 1978. — 399 с.
6. Батуев А. С. Высшая нервная деятельность. — М.: Высш. шк., 1991. — 256 с.
7. Бернштейн Н. А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности. — М.: Медицина, 1996. — 349 с.
8. Богданова Т. Г. Адаптация как функция гипофизарно-адренкортикальной системы. — Л.: Наука, 1994. — 131 с.
9. Васильев В. Н. Здоровье и стресс. — М.: Знание, 1991. — 160 с.
10. Вихляева Е. М. (гл. редактор). Руководство по эндокринной гинекологии. — М.: Мед. информ. агентство, 1997. — 765 с.
11. Гиссен Л. Д. Время стрессов. — М.: Физкультура и спорт, 1990. — 192 с.
12. Горго Ю. П. Психофізіологія (прикладні аспекти): Навч. посіб. — К.: МАУП, 1999. — 124 с.
13. Горго Ю. П., Чайченко Г. М. Основы психофізіології: Навч. посіб. — Херсон: Персей, 2002. — 248 с.
14. Греченко Т. Н. Психофизиология: Учеб. пособие. — М.: Гардарики, 1999. — 356 с.
15. Гуровский Н. Н. (гл. редактор). Очерки психофизиологии труда. — М.: Медицина, 1967. — 168 с.
16. Данилова Н. Н. Психофизиологическая диагностика функциональных состояний: Учеб. пособие. — М.: Изд-во МГУ, 1992. — 192 с.
17. Душков Б. А., Ломов Б. Ф. Изменение ориентировки человека в пространстве и времени при гипокинезии и сенсорной изоляции. — М.: Наука, 1970. — С. 186–200.
18. Завалова Н. Д., Ломов Б. Ф., Пономаренко В. А. Образ в системе психической регуляции деятельности. — М.: Наука, 1986. — 174 с.
19. Егоров А. С., Загрядский В. П. Психофизиология умственного труда. — М.: Наука, 1973. — 131 с.

20. *Иванченко В. А.* Секреты вашей бодрости. — М.: Знание, 1988. — 288 с.
21. *Ильин Е. П.* Методические указания к практикуму по психофизиологии (экспресс-методы при изучении свойств нервной системы). — Л.: Ленинград. пед. ин-т, 1981. — 626 с.
22. *Ильин Е. П.* Дифференциальная психофизиология: Учебник. — СПб.: Питер, 2001. — 454 с.
23. *Ильин Е. П.* Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. — СПб.: Питер, 2002. — 544 с.
24. *Кейдель В.* Физиология органов чувств. — М.: Медицина, 1975. — 216 с.
25. *Козин А. П.* Психогигиена спортивной деятельности. — К.: Здоровье, 1985. — 96 с.
26. *Косилов С. А.* Психофизиологические основы научной организации производительности труда. — М.: Экономика, 1979. — 175 с.
27. *Косицкий Г. И., Смирнов В. М.* Нервная система и стресс. — М.: Наука, 1970. — 200 с.
28. *Костюк П. Г.* Физиология центральной нервной системы. — К.: Высш. шк., 1971. — 290 с.
29. *Кулагин Б. В.* Основы профессиональной психодиагностики. — М.: Медицина, 1984. — 216 с.
30. *Леонова А. Б.* Психодиагностика функциональных состояний человека. — М.: МГУ, 1994. — 200 с.
31. *Леонтьев А. Н.* О формировании способностей // Вопросы психологии. — 1960. — № 1 — С. 7–17.
32. *Макаренко Н. В., Духов В. А., Кальченко Н. В., Майдигов Ю. Л., Кивенко В. М., Вороновская В. И.* Основы профессионального психофизиологического отбора. — К.: Наук. думка, 1987. — 244 с.
33. *Макаренко Н. В.* Психофизиологические функции человека и операторский труд. — К.: Наук. думка, 1991. — 216 с.
34. *Макаренко Н. В.* Теоретические основы и методики профессионального психофизиологического отбора военных специалистов. — К.: М-во обороны Украины, 1996. — 336 с.

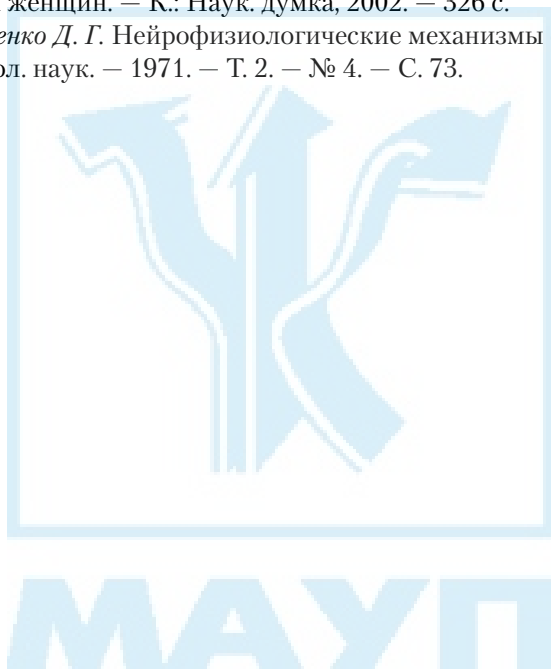
Додаткова

35. *Макаров Р. Н., Жданов И. А., Смирнова Л. Ф., Барко А. Н.* Методы построения профессиограм и оценки психофизиологической под-

- готовленности оператора: Метод. рекомендации. — Кировоград, 1987. — 74 с.
36. *Макаров Р. Н., Иванов З. С.* Человеческий фактор: динамическое здоровье. — Черкассы, 1989 — 148 с.
 37. *Малков Н. Е.* Индивидуальные психофизиологические различия в интеллектуальной деятельности старших школьников. Автореф. дис. ... д-ра психолог. наук. — М., 1973. — 34 с.
 38. *Марищук В. Л., Блудов Ю. М., Плахтиенко В. А., Серова Л. К.* Методы психодиагностики в спорте: Учеб. пособие. — М.: Просвещение, 1984. — 192 с.
 39. *Майдиков Ю. Л., Литвинова Н. А., Казин Э. М., Панина Г. С.* Основы психофизиологии, теоретические и практические аспекты: Учеб. пособие. — Кемерово, 1997. — 120 с.
 40. *Майдиков Ю. Л., Морозов А. М.* Разумный мозг: Учеб. пособие. — К.: Чернобыльинтерформ, 1998. — 68 с.
 41. *Маркосян А. А.* Вопросы возрастной физиологии. — М.: Просвещение, 1974 — 224 с.
 42. *Марютина Т. Н., Ермолаев О. Ю.* Психофизиология: Учеб. пособие. — М.: Изд-во УРАО, 1998. — 240 с.
 43. *Меерсон Ф. З.* Адаптация к стрессу: механизмы и защитные перекрестные эффекты // Гипоксия медиал журнал — 1993. — № 4. — С. 23–30.
 44. *Методика* и техника психофизиологического эксперимента / Отв. ред. В. Т. Волков. — М.: Наука, 1987. — 102 с.
 45. *Методическое* и техническое обеспечение психофизических исследований. — М.: Наука, 1986. — 79 с.
 46. *Молдавська С. І.* Нервова система і ваша професія. — К.: Наук. думка, 1974. — 110 с.
 47. *Мойкин Ю. В., Киколов А. И., Тхоревский В. И., Милков Л. Е.* Психофизиологические основы профилактики перенапряжения. — М.: Медицина, 1987. — 256 с.
 48. *Небылицын В. Д.* Основные свойства нервной системы человека. М.: Просвещение, 1966. — 383 с.
 49. *Небылицын В. Д.* Психофизиологические исследования индивидуальных различий. — М.: Наука, 1976. — 336 с.
 50. *Никифоров Г. С.* Самоконтроль человека. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1989. — 193 с.

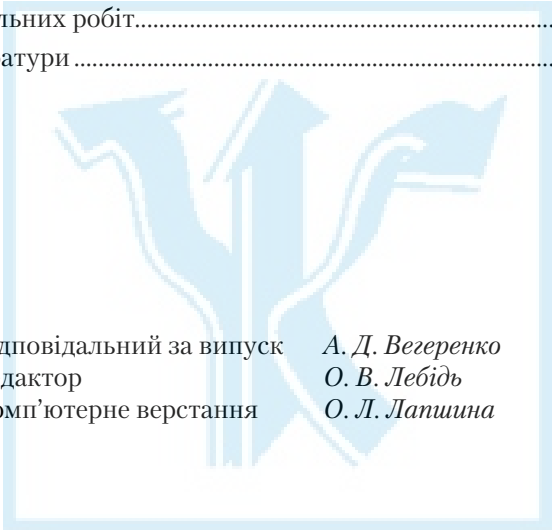
51. *Рождественская В. И.* Индивидуальные различия работоспособности (Психофизиологическое исследование работоспособности в условиях монотонной деятельности). – М.: Педагогика, 1980. – 151 с.
52. *Рутман Э. М.* Надо ли убежать от стресса. – М.: Физкультура и спорт, 1990. – 128 с.
53. *Селье Г.* Стресс без дистресса. – М.: Прогресс, 1982. – 123 с.
54. *Серово Т. Н.* Здоровье женщины: Менструальный цикл и гормоны в классической и нетрадиционной медицине. – Ростов н/Д: Феникс, 2000. – 413 с.
55. *Симонов П. В.* Эмоциональный мозг. Физиология. Нейроанатомия. Психология эмоций. – М.: Наука, 1981. – 215 с.
56. *Сиротин Н. Н.* Эволюция резентентности и реактивности организма. – М.: Медицина, 1981. – 236 с.
57. *Соколов Е. Н.* Психофизиология: Лекция. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 237 с.
58. *Суворова В. В.* Психофизиология стресса. – М.: Наука, 1975. – 173 с.
59. *Суворов Н. Ф., Таиров О. П.* Психофизиологические механизмы избирательного внимания. – Л.: Наука, 1985. – 287 с.
60. *Тарабрина Н. В.* Практикум по психологии посттравматического стресса. – СПб.: Питер, 2001. – 212 с.
61. *Ткачук В. Г. Хапко В. Е.* Психофизиология труда: Конспект лекций. – К.: МАУП, 1999. – 87 с.
62. *Филиппов М. М.* Психофизиологический аспект специальной подготовки студентов ФЛЭВС // Проблемы воспитания и прикладной подготовки студентов. – К.: КНИГА, 1989. – С. 40–42.
63. *Филиппов М. М.* Методические рекомендации для студентов ФЛЭВС по психофизиологической саморегуляции в процессе жизнедеятельности. – К.: КНИГА, 1990. – 39 с.
64. *Филиппов М. М.* Комплексное медико-биологическое и научно-педагогическое обеспечение процесса психофизиологической подготовки студентов летных специальностей. Медицинские проблемы физической культуры // Респ. межведомственный сб. – К., 1993. – № 12. – С. 94–96.
65. *Филиппов М. М.* Концепция психофизиологической подготовки будущих практических психологов // Персонал (Актуальные

- проблемы профессиональной подготовки практических психологов). — К.: МАУП, 2000. — С. 29–31.
66. *Філіптов М. М.* Функціональна діагностика: Навч. посіб. для студ. ф-ту фіз. виховання. — К.: НТУУ “КПІ”, 2000. — 91 с.
67. *Філіптов М. М.* Психофізіологія людини: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2003. — 158 с.
68. *Хэсен Дж.* Введение в психофизиологию. — М.: Мир, 1981. — 246 с.
69. *Шахлина Л. Г.* Медико-биологические основы спортивной тренировки женщин. — К.: Наук. думка, 2002. — 326 с.
70. *Шевченко Д. Г.* Нейрофизиологические механизмы сна // Успехи физиол. наук. — 1971. — Т. 2. — № 4. — С. 73.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Психофізіологія”	4
Зміст дисципліни “Психофізіологія”	5
Питання для самоконтролю.....	9
Вказівки до виконання контрольної роботи	13
Теми контрольних робіт.....	13
Список літератури	14

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *О. В. Лебідь*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Лапшина*

МАУП

Зам. № ВКЦ-3121

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП